

איש את ה', שהוא השם המיוחד, ועל פן לא אמרה השם המשותף. אמר רבי עקיבא, הטעם הזה חוזר על מה שאמר רבי אבהו, (שמות כב) זבח לאלהים יחרם. אמר רבי אליעזר, חזרה חנה להודות על אותו העון שעברה, ואמרה, לא יהיה זה פמונו לתת פבוד לאחר זולתו, אבל זה יהיה את השם ממש, ולא לאחר.

אמר רבי יצחק, ויפה אמר רבי עקיבא שחזר הענין על מה שאמר רבי אבהו. וכן חנה אמרה את ה', ולא לשם אחר. וכן חנה אמרה ונתתיו לה' כל ימי חייו, ולא לשם אחר. ועל זה אמרה תורה (שם לד) כי לא תשתחוה לאל אחר, כי ה' קנא שמו, אל קנא הוא.

אמר רבי יהודה, עד אימתי יטילו החברים בסודות העליונים של המלך? אמר רבי אלכסנדראי, שנינו, מוסרים סתרי תורה לחברים הראויים לכך, כמו שאנחנו והחברים שפמונו.

ותוסף ללדת את אחיו את הבל (בראשית ד, ב). אמר רבי אליעזר לרבי עקיבא, מה נשמע לך בזה? אמר לו, על כך אני יושב לפניך. אמר לו, סתם פיה, ופתח עיניך ואזניך, והקשב.

שרמו הוא רומז על אותו שם זעיר שנאצל מן השם הקדוש, שאני ואתה יודעים. בשם הזה חוטאים בני אדם רבים, והוא רמז האמונה למי שמתבונן בחכמה.

עוד אמר רבי אליעזר, עקיבא, הרמז שנהרג הבל מורה על האמונה של השם הנכבד העליון של המלך, שפתויב (ישעיה ב) ונשגב

הבל, אורי על מהימנותא דשמא יקירא עילאה דמלפא, דכתיב (ישעיה

ה' שהוא השם המיוחד, ועל פן לא אמרה השם המשותף.

אמר רבי עקיבא, האי טעמא, חוזר על מה דאמר רבי אבהו, (שמות כב יט) זובח לאלהים יחרם. אמר רבי אליעזר, חזרה חנה להודות על אותו עון שעברה, ואמרה, לא יהיה זה פמונו לתת פבוד לאחר זולתו. אבל זה יהיה את השם ממש, ולא לאחר.

אמר רבי יצחק, ושפיר קאמר ר' עקיבא, דאתחזר עניינא על מה דאמר רבי אבהו. וכן חנה אמרה את ה', ולא לשם אחר. וכן חנה אמרה ונתתיו לה' כל ימי חייו, ולא לשם אחר. ועל זה אמרה תורה, (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל אחר, כי ה' קנא שמו, אל קנא הוא.

אמר רבי יהודה, עד אימתי יטילון חבריאי ברזין עילאין דמלפא. אמר רבי אלכסנדראי, תנינן, מוסרין סתרי תורה לחברים הראויים לכך, כגון אנן וחבריאי כגוןן.

ותוסף ללדת את אחיו את הבל, אמר רבי אליעזר לרבי עקיבא, מה שמיע לך בזהאי. אמר ליה על כך אנא יתיב קמך. אמר ליה, אסתים פומך, ופתח עינך ואודנך, ואצית.

דרמו הוא דקא רמו, על ההוא שמא זעירא, דאתאצל משמא קדישא, דאנא ואת ידענא. ובהאי שמא חביין סגיאיין בני נשא, והוא רמו מהימנותא, למאן דאסתפל בחכמתא.

עוד אמר רבי אליעזר, עקיבא, רמו דאתקטל הבל, אורי על מהימנותא דשמא יקירא עילאה דמלפא, דכתיב

ה' לְבַדּוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֵינִי
לְעוֹלָם כְּשֶׁתְּצַא מִמֶּנּוּ, כְּעֵת אֲנִי
מִסְתַּפֵּל בְּחֻקְמָה רַבָּה. אָמַר לוֹ,
הָרִי אֲמַרְתִּי לָךְ סֵתָם פִּיךָ, שְׁהָרִי
רְאִיתִי שְׂדֵי לִי וְלָךְ בְּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֲזוֹר קִיֵּן לְהִיּוֹת
עוֹבֵד אֲדָמָה וְהִבֵּל רוּעָה צֹאן. זֶה
הֵבִיא קֶרְבֶּן, וְזֶה הֵבִיא קֶרְבֶּן.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קִיֵּן בָּא בְּגִסּוֹת
הַרוּחַ, וְהִבֵּל בְּנִמְיֻכוֹת הַרוּחַ,
שְׁכַתּוֹב זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁפָּרָה.
מִה פְתוּב? (בראשית ד) וַיִּשַׁע ה' אֶל
הַבֵּל וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קִיֵּן וְאֶל
מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,
לְמָה נִפְלוּ פָנָיו? עַל שֶׁלֹּא
נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

וְלִמְדֵנוּ, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה
הִיָּה, יוֹם שְׂדֵיִן כָּל הַנְּשָׁמוֹת
עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לְמָה חָרָה
לָךְ? הֲלֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת. אָמַר
רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוּמַר, אִם תִּיטִיב,
יְהִיָּה לָךְ שְׂאֵת.

לְפָתַח חֲטָאֵת רֹבֵץ (בראשית ד, ז) -
כְּלוּמַר, לְאוֹתָם פְתַחֵי גֵן עֵדֶן
שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ - חֲטָאֵת
רֹבֵץ. הַחֲטָאֵת שֶׁתַּעֲשֶׂה יְהִיָּה
מְזֻמָּן שָׁם, וְשָׁם תִּקְבַּל עֲנֻשְׁךָ.
וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקְתּוֹ - כְּלוּמַר, אִם
תִּיטִיב מֵעֲשִׂיךָ, וְהַחֲטָאֵת הַהוּא
יִכְסֹף לָךְ שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבֻרוֹת. אֵתָה
תִּמְשַׁל בּוֹ - שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרֵג
עִמָּךְ.

לִמְדֵנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲנִי רְאִיתִי
אֵת רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁשָּׂאֵל אֵת רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר הַדְּבָר הַזֶּה. אָמַר לוֹ,
עֲקִיבָא, הָרַם עֵינֶיךָ לְמַעְלָה,
וְאֵתָה שֵׁב אֲצִלִּי, שְׁהָרִי הַכֹּל
מִפְּרֹשׁ בְּמַה שְׂאֲמַרְתִּי. הָרִים
עֵינָיו, אַחַר כֵּן הִרְפִּין רֹאשׁוֹ.
אָמַר, הָרִי עֲשִׂיתִי כְּמַעֲשֶׂה הַנִּחָשׁ
וְלֹא יִדְעָתִי. קָרַב אֵלָיו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
וְלַחֵשׁ לוֹ. בָּא רַבִּי עֲקִיבָא, וְנִשַּׁק
יָדוֹ וּבִכָּה, וְאָמַר, הַכֹּל הוּא כְּמוֹ
שְׂאֲמַרְתָּ בְּרֹאשׁוֹנָה - מִגְבִּיחִים אֵת

ב (א) וְנִשְׁגָּב ה' לְבַדּוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, וְוִי
לְעֹלָמָא פַד תִּיפּוּק מִנִּיה, כְּעֵן אֲנָא מִסְתַּפֵּל
בְּחֻקְמָתָא סְגִיאַה. אָמַר לִיה, הָא אֲמַרְתִּי לָךְ
אִסְתִּים פּוּמָךְ, דְּהָא חֲזִינָא דִּדִּי לִי וְלָךְ בְּעֹלָמָא.
אָמַר ר' יְהוּדָה, נִתְחַזַּר קִיֵּן לְהִיּוֹת עוֹבֵד אֲדָמָה,
וְהִבֵּל רוּעָה צֹאן, זֶה הֵבִיא קֶרְבֶּן, וְזֶה
הֵבִיא קֶרְבֶּן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קִיֵּן בָּא בְּגִסּוֹת
הַרוּחַ, וְהִבֵּל בְּנִמְיֻכוֹת הַרוּחַ, דְּכַתִּיב (תהלים נא ט)
זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁפָּרָה. מִה פְתִיב וַיִּשַׁע ה'
אֶל הַבֵּל וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קִיֵּן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא
שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לְמָה נִפְלוּ פָנָיו, עַל
שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

וְתֵאנָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֹאשׁ
הַשָּׁנָה הִיָּה, יוֹם שְׂדֵיִן כָּל הַנְּשָׁמוֹת,
עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לְמָה חָרָה לָךְ, הֲלֹא
אִם תִּיטִיב שְׂאֵת, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוּמַר אִם
תִּיטִיב, יְהִיָּה לָךְ שְׂאֵת.

לְפָתַח חֲטָאֵת רֹבֵץ, כְּלוּמַר, לְאוֹתָם פְתַחֵי גֵן
עֵדֶן, שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ, חֲטָאֵת
רֹבֵץ. הַחֲטָאֵת שֶׁתַּעֲשֶׂה יְהִיָּה מְזֻמָּן שָׁם, וְשָׁם
תִּקְבַּל עֲנֻשְׁךָ. וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקְתּוֹ, כְּלוּמַר אִם
תִּיטִיב מֵעֲשִׂיךָ, וְהַחֲטָאֵת הַהוּא יִכְסֹף לָךְ
שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבֻרוֹת. אֵתָה תִּמְשַׁל בּוֹ, שֶׁלֹּא יוּכַל
לְקַטְרֵג עִמָּךְ.

תֵּאנָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲנָא חֲמִינָא לְרַבִּי
עֲקִיבָא, שֶׁשָּׂאֵל לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּבָר זֶה.
אָמַר לִיה, עֲקִיבָא, סַק עֵינֶיךָ לְעִילָא, וְאֵתָה תִּיב
גַּבְאִי, דְּהָא מִפְּרֹשׁ כּוּלָא בְּמָה דְאֲמַרְנָא. זְקַף
עֵינָיו, לְכַתֵּר אַרְכִּין רִישִׁיָּה, אָמַר, הָא עֲבַדְנָא
כְּעוֹבְדָא דְחִיּוּנָא, וְלֹא יִדְעָנָא. קָרִיב גַּבּוּי ר'
אֱלִיעֶזֶר, וְלַחֵישׁ לִיה, אֵתָה ר' עֲקִיבָא, וְנִשַּׁק
יָדוֹ, וּבִכָּה, וְאָמַר, כּוּלָא הוּא בְּמָה דְאֲמַרְתָּ
בְּקַדְמִיתָא. זְקַפָּאן זְקַפָּאן, תַּתָּאן תַּתָּאִין, דְלֹא

הגבוהים, ומורידים את התחתונים, שאין הקדוש ברוך הוא יכול עם שתפים.

אמר רבי שמעון, חנה אמרה שקנתה איש את ה', שהוא ה' המיוחד, והוא קלקל מעשיו ולא רצה לעמד בדרך הישר. זהו שכתוב (ס) ויצא קין מלפני ה', יצא מאתו הכלל שאמרה אמו.

ובשביל כך מה פתיב. וישב בארץ נוד, שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו וקבל עליו ענשו. ששנינו, כל המתודה חטאתו ומתבייש מהן, מוחלין לו מיד על כל עונותיו, זהו שכתוב (משלי כח) ומודה ועוב ירחם.

רבי חייא אמר מכאן, (ויקרא ה) והתודה אשר חטא, ונאמר (ס) ונסלח לו. רבי ייסא אמר, אין דבר בעולם עומד בפני התשובה. קין נגזר עליו נע ונד תהיה בארץ, וכשעשה תשובה, פקע החצי שכתוב (בראשית) וישב בארץ נוד, אבל נע לא נאמר.

שנו רבותינו, על הכל הקדוש ברוך הוא מוחל, ואינו מוחל על כבוד שמו. והאם אינו מוחל, והרי מנשה מלך יהודה המיר כבודו של מקום בהבלים? שונה מנשה, שהוא בעצמו ידע שהכל הוא, ולא שם אותו עקר בלבו - דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, אין לך דבר בעולם שעומד בפני התשובה כלל.

אמר רבי יצחק, מה זה שכתוב (ס) ואחות תוכל קין נעמה? אלא, אמר רבי יצחק, צדקת היתה ונעימה במעשיה. רבי אבהו אמר, פשוטו של מקרא מורה על שהיתה חכמה במלאכת הפרזל כמו אחיה תוכל קין, ממשמע דכתיב, הוא היה אבי כל חרש נחשת וברזל, ואחות תוכל קין נעמה, הוא הוציא

יכיל קודשא בריך הוא בהדי שותפין. (דף כה ע"א)

אמר ר' שמעון, חנה אמרה, שקנתה איש את ה', שהוא ה' המיוחד. והוא קלקל מעשיו, ולא רצה לעמוד בדרך הישר, הדא הוא דכתיב, ויצא קין מלפני ה', יצא מאתו הכלל שאמרה אמו.

ובשביל כך מה פתיב. וישב בארץ נוד, שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו, וקבל עליו עונשו. דתנינן, כל המתודה חטאתו ומתבייש מהן מוחלין לו מיד על כל עונותיו. הדא הוא דכתיב, (משלי כח יג) ומודה ועוב ירחם.

ר' חייא אמר מהכא, והתודה על חטאתו אשר חטא, ונאמר ונסלח לו. ר' ייסא אמר, אין דבר בעולם עומד בפני התשובה. קין נגזר עליו נע ונד תהיה בארץ, וכשעשה תשובה, פקע החצי. דכתיב, וישב בארץ נוד, אבל נע לא נאמר.

תנו רבנן, על הכל הקדוש ברוך הוא מוחל, ואינו מוחל על כבוד שמו. ומי אינו מוחל, והרי מנשה מלך יהודה המיר כבודו של מקום בהבלים. שאני מנשה, דהוא בגרמיה ידע דהבל הוא, ולא שוי ליה עיקר בלביה, דברי ר' יהודה. ר' שמעון אומר, אין לך דבר שבעולם שעומד בפני התשובה כלל. אמר רבי יצחק, מאי דכתיב, ואחות תוכל קין נעמה. אלא אמר רבי יצחק, צדקת היתה, ונעימה במעשיה. ר' אבהו אמר, פשוטו של מקרא מורה, על (דף כה ע"ב) שהיתה חכמה במלאכת הפרזל, כמו אחיה תוכל קין. משמע דכתיב, הוא היה אבי כל חרש נחשת וברזל, ואחות תוכל קין נעמה, הוא הוציא